

PSTET
Previous Year Paper
2021 Paper-I

133216

ਪੇਪਰ-1

ਅਧਿਕਤਮ ਅੰਕ : 150

S

ਸਮਾਂ : 2 ਘੰਟੇ 30 ਮਿੰਟ (ਵਿਲੱਖਣ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਘੰਟੇ ਉੱਤੇ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਅਲੱਗ ਤੋਂ ਫਾਲਤੂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ।)

ਆਪਣੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ । ਇਸ ਪੁਸਤਿਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਨ ।

ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਹਦਾਇਤਾਂ

1. ਪੇਪਰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਉਪਰ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ ਉਪਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ/ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।
2. ਪੇਪਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮਿਲੀ ਹਦਾਇਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਦੇ ਪੰਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛਪੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਲੜੀ ਨੰਬਰ ਸਹੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਰਾਬੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਟੀ-ਫਟੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਨਿਗਰਾਨ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ 10 ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਦਲਵਾ ਲਵੋ । ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।
3. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨੰਬਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਦਾ ਕੋਡ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਦੀ ਸੀਰੀਜ਼, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਕੋਡ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਕਰੋ ।
4. ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਦਾ ਕੋਡ, ਸੀਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਕੋਡ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇ । ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਕੋਡ, ਸੀਰੀਜ਼ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਕੋਡ ਲਿਖੇ ਗਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਕੋਡ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਕੋਡ, ਸੀਰੀਜ਼ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿਰਫ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ।
5. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਦੇ 40 ਪੰਨੇ ਹਨ । ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਥੱਲੇ ਉੱਤਰ ਦੇ (A, B, C, D) ਚਾਰ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਹੀ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣਨਾ ਹੈ । ਆਪਣਾ ਉੱਤਰ ਕਾਲੇ ਜਾਂ ਨੀਲੇ ਬਾਲ ਪੈਨ ਨਾਲ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਭਰਨਾ ਹੈ । ਓਵਲ (ਗੋਲੇ) ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇ । ਪੈਸਿਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ । ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।
6. ਕੁੱਲ ਅੰਕ 150 ਹਨ । ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਕ ਹੋਵੇਗਾ । ਗਲਤ ਉੱਤਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨੈਗੇਟਿਵ ਮਾਰਕਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।
7. ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਮੋੜਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾਉਣਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਧੱਬਾ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਗਲਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਜੇਕਰ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
8. ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੋਲ ਚੈਕਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮੋਬਾਈਲ (ਸੈਲ ਫੋਨ), ਜਾਂ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਡਿਵਾਇਸ (ਬੰਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵੀ) ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਹੱਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
9. ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਐਡਮਿਟ ਕਾਰਡ, ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਵੋਟੋ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।
10. ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਤ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੀ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕ/ਦੁਬਿਧਾ/ਅਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ।
11. ਕੋਈ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣੀ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ, ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਿਗਰਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣੀ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਜਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਾਲੀ ਸ਼ੀਟ ਉੱਪਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣੇ ਹਸਤਾਖਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਉਮੀਦਵਾਰ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਕਾਰਬਨ ਕਾਪੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ Original ਕਾਪੀ ਮੌਜੂਦ ਨਿਗਰਾਨ ਪਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ।
12. ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਵਿਹਾਰ/ਕੰਡਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਨਕਲ/ਗੈਰਜ਼ਖਸੀ ਮਾਮਲੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਹੱਕ ਰੱਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।
13. ਪੇਪਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਓ.ਐਮ.ਆਰ. ਸ਼ੀਟ ਨਿਗਰਾਨ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੰਜੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਣਕਾਰੀ :

- I. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੁਕਲੈਟ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਹਨ : ਭਾਗ A ਅਤੇ ਭਾਗ B । ਦੋਹਾਂ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

(i) **ਭਾਗ A**

ਭਾਗ A ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

- ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ (ਦੁਭਾਸ਼ੀ) - 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1-30)
- ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ - 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 31-60)
- ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ - 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 61-90)

(ii) **ਭਾਗ B (ਦੁਭਾਸ਼ੀ)**

- ਗਣਿਤ (ਦੁਭਾਸ਼ੀ) - 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 91-120)
- ਪਰਿਆਵਰਨ ਅਧਿਐਨ (ਦੁਭਾਸ਼ੀ) - 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 121-150)

- II. ਦੁਭਾਸ਼ੀ ਭਾਗਾਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹਨ । ਉਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ।

Note : English version of the instructions is printed on the back cover of this Booklet.

ਭਾਗ A

ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ (ਦੁਭਾਸ਼ੀ) (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. : 1 - 30)

1. 'ਸੰਕਲਪ' (concept) ਕਿਸਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ?
(A) ਵੱਖਰੀਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ
(B) ਅਸਧਾਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ
(C) ਅਸਧਾਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਉਤੇਜਿਕ ਕ੍ਰਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ
(D) ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਉਤੇਜਿਕ ਕ੍ਰਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ
2. ਸੇਫਲੋਕਾਡਲ (Cephalocaudal) ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ :
(A) ਖਾਸ ਤੋਂ ਆਮ ।
(B) ਇਕਸਾਰ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ।
(C) ਵਾਧਾ ਸਿਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
(D) ਵਿਕਾਸ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ।
3. ਕਿਹੜੀ ਅਲੰਕਾਰਿਕ ਗਿਆਨ (meta-cognitive) ਦੀ ਕਿਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
(A) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ (Procedural) ਗਿਆਨ
(B) ਮੁਲਾਂਕਣ ਸੰਬੰਧੀ (Evaluative) ਗਿਆਨ
(C) ਸ਼ਰਤ ਵਾਲਾ (Conditional) ਗਿਆਨ
(D) ਘੋਸ਼ਣਾਨਤਮਕ (Declarative) ਗਿਆਨ
4. ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਸੋਚ (Creative thinking) ਦੇ ਚਾਰ ਪੜਾਅ ਹਨ :
(A) (i) ਤਿਆਰੀ (ii) ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ (iii) ਉਦਾਹਰਨ (iv) ਤਸਦੀਕ
(B) (i) ਤਿਆਰੀ (ii) ਅਨੁਭੂਤੀ (iii) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (iv) ਤਸਦੀਕ
(C) (i) ਤਿਆਰੀ (ii) ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ (iii) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (iv) ਤਸਦੀਕ
(D) (i) ਤਿਆਰੀ (ii) ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ (iii) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (iv) ਤਸਦੀਕ
5. ਕੋਂਦਰਮੁਖੀ ਸੋਚ (Convergent thinking) ਦਾ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਹੈ :
(A) ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕਤਾ (Creativity)
(B) ਲਾਭਕਾਰੀ ਸੋਚ (Productive thinking)
(C) ਬੁੱਧੀ (Intelligence)
(D) ਪ੍ਰਜਨਣ ਸੋਚ (Reproducing thinking)

SECTION A
Child Development and Pedagogy (Bilingual) (Questions No. 1 - 30)

1. A 'concept' represents a :
 - (A) Class of responses having differential characteristics
 - (B) Class of responses having uncommon characteristics
 - (C) Class of stimuli having uncommon characteristics
 - (D) Class of stimuli having common characteristics
2. Cephalocaudal growth means :
 - (A) Specific to general
 - (B) No uniform development
 - (C) Growth is from head downwards
 - (D) Growth is a continuous process
3. Which is **not** the type of meta-cognitive knowledge ?
 - (A) Procedural knowledge
 - (B) Evaluative knowledge
 - (C) Conditional knowledge
 - (D) Declarative knowledge
4. Four stages of creative thinking are :
 - (A) (i) Preparation (ii) Incubation (iii) Illustration (iv) Verification
 - (B) (i) Preparation (ii) Intuition (iii) Illumination (iv) Verification
 - (C) (i) Preparation (ii) Involvement (iii) Illumination (iv) Verification
 - (D) (i) Preparation (ii) Incubation (iii) Illumination (iv) Verification
5. Convergent thinking is synonymous with :
 - (A) Creativity
 - (B) Productive thinking
 - (C) Intelligence
 - (D) Reproducing thinking

6. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਦੀ ਇੱਕ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ' ਹੈ :
- (A) ਉਸ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਹੈ ।
- (B) ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ।
- (C) ਉਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
- (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ।
7. "ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ ।" ਇਹ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ?
- (A) ਪਿਆਜੇ (B) ਆਲਪੋਰਟ
- (C) ਮੈਸਲੋ (D) ਬਰੂਨਰ
8. Vygotsky ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੈਫੋਲਡਿੰਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ ?
- (A) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਅਧਿਐਨ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਹੁਨਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ।
- (B) ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਆਨਲਾਇਨ ਅਧਿਐਨ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਹੁਨਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ।
- (C) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ।
- (D) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਤੇ ਹੁਨਰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ ।
9. ਗਾਰਡਨਰ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬੁੱਧੀ ਹੈ :
- (A) ਤਰਕ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ।
- (B) ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ।
- (C) ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ।
- (D) ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ, ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ।
10. 'ਲਿੰਗ-ਪੱਖਪਾਤ' (Gender Bias) ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :
- (A) ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਿੱਚ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ।
- (B) ਢੁਕਵੇਂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ।
- (C) ਢੁਕਵੇਂ ਵਿੱਦਿਅਕ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ।
- (D) ਸਾਰੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ।

6. An individual who has a 'specific learning disability' has :
- (A) A disorder in one or more of the basic psychological processes
 - (B) Difficulty in learning
 - (C) Problems not due to visual and hearing impairment
 - (D) All of the above
7. "For individuals to be motivated to satisfy self-actualization needs, deficiency needs to be satisfied first." Who stated this ?
- (A) Piaget
 - (B) Allport
 - (C) Maslow
 - (D) Bruner
8. According to Vygotsky's theory, the purpose of scaffolding is to :
- (A) Help teachers to acquire knowledge and skills through self-study
 - (B) Help teachers to acquire knowledge and skills online
 - (C) Help students to acquire knowledge and skills they would have learned on their own
 - (D) Help students to acquire knowledge and skills they would not have learned on their own
9. Gardner's Interpersonal Intelligence is the :
- (A) Ability to handle long chains of reasoning
 - (B) Ability to control one's body movements
 - (C) Ability to respond appropriately to motivation and desires of other people
 - (D) Ability to know one's own strengths, weaknesses, desires and intelligences
10. 'Gender Bias' refers to :
- (A) Responding equally to male and female students in using technology
 - (B) Responding differently to male and female students without having sound educational reasons
 - (C) Responding differently to male and female students on the basis of sound educational reasons
 - (D) Responding equally to male and female students on all educational issues

11. ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਗੈਰ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ :
- ਇਨਕੋਡਿੰਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ ਹਨ
 - ਅਮੂਰਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜੋੜਣ ਵਿੱਚ
 - ਘੱਟ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ
 - ਘੱਟ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ
12. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਡਿਜਾਇਨ ਆਫ ਲਰਨਿੰਗ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
- ਸਿੱਖਣਾ ਕੀ ਹੈ
 - ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ
 - ਸਿੱਖਣਾ ਕਦੋਂ ਹੈ
 - ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਕਾਰਨ
13. 'Minority' ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
- ਯੂਨਾਨੀ
 - ਲਾਤੀਨੀ
 - ਵਿਗਿਆਨਿਕ
 - ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ
14. 'ਝਮਕ ਕੁਮਾਰੀ ਘਿਮਿਰੇ' ਦਾ ਜਨਮ ਸੇਰੇਬੂਲ ਪੈਲਸੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਿਸ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- ਸਾਹਿਤ
 - ਵਿਗਿਆਨ
 - ਭੂਗੋਲ
 - ਗਣਿਤ
15. ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਪੂਰੀ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਕਨਿਕ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹੜਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਿਸ ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਬ ਇੱਕਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸਤੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- ਸਮਾਜਿਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ
 - ਸੋਸ਼ਿਉਗਰਾਫੀ
 - ਸੋਸ਼ਿਉਮਿਟਰੀ
 - ਗਰੁੱਪ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ
16. ਸੰਮਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿੱਥੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?
- ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ, 2000
 - ਸੈਕੰਡਰੀ ਪੜ੍ਹਾਅ ਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਬੱਚਿਆਂ (disabled) ਲਈ ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ, 2009
 - ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਢਾਂਚਾ, 2005
 - ਸਾਲਾਮਾਕਾਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਢਾਂਚਾ, 1994
17. ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (ਸੀ.ਸੀ.ਈ.) ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ :
- ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ
 - ਬੱਚੇ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ
 - ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ
 - ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ

11. Gifted students differ from their non-gifted classmates as they :
- (A) Are slow at encoding information
 - (B) Integrate abstract ideas more quickly
 - (C) Exhibit low levels of motivation
 - (D) Possess low self-efficacy
12. Which is **not** the principle of universal design of learning ?
- (A) 'What' is to be learned
 - (B) 'How' of learning
 - (C) 'When' it is to be learned
 - (D) 'Why' of learning
13. The word 'minority' is derived from a language source :
- (A) Greek word
 - (B) Latin word
 - (C) Scientific word
 - (D) Psychological word
14. 'Jhamak Kumari Ghimire', born with cerebral palsy, is known for her contribution in :
- (A) Literature
 - (B) Science
 - (C) Geography
 - (D) Mathematics
15. A teacher asks a question, who would like to sit with whom during the class picnic. After that he/she collects responses and analyses the students' preferences. He/She may come to know of the most popular and the least popular students of the class. This measure is known as :
- (A) Social dynamics
 - (B) Sociography
 - (C) Sociometry
 - (D) Group dynamics
16. The term 'inclusive education' was used for the first time in :
- (A) Sarva Shiksha Abhiyan, 2000
 - (B) Scheme of Inclusive Education for Disabled at Secondary Stage, 2009
 - (C) National Curriculum Framework, 2005
 - (D) Salamanca Statement and Framework for Action, 1994
17. The purpose of Continuous and Comprehensive Evaluation (CCE) is :
- (A) To improve overall performance of the child
 - (B) To improve intellectual performance of the child
 - (C) To improve social performance of the child
 - (D) To improve physical performance of the child

18. ਸੰਮਲਿਤ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ CWSN
 - ਨਿਯਮਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਤਪਰਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੁਝ CWSN
 - ਨਿਯਮਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ-ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ CWSN
 - ਨਿਯਮਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਡਿਸੀਬਿਲਟੀਜ਼ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ
19. ਇਮਪੇਅਰਮੈਂਟ (ਕਮਜ਼ੋਰੀ) ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੈ :
- ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੱਧਰ
 - ਅੰਗ ਦਾ ਪੱਧਰ
 - ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਅੰਗ ਦਾ ਪੱਧਰ
 - ਨਾਂ ਤਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਅੰਗ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ
20. ਡਿਸਕੈਲਕੂਲੀਆ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ _____ ਨੇੜਿਉਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
- ਬੋਲਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ
 - ਪੜ੍ਹਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ
 - ਲਿਖਤ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ
 - ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ
21. ਪਿਆਜ਼ੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ?
- ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ
 - ਬੋਧਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ
 - ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ
 - ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ
22. ਪਿਆਜ਼ੇ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸਕੀਮਾ' (Schema) ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?
- ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੋਧਾਤਮਕ ਬਣਤਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈ
 - ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈ
 - ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬਣਤਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈ
 - ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਬਣਤਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈ
23. ਕੋਹਲਬਰਗ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ :
- ਪੰਜ (5)
 - ਚਾਰ (4)
 - ਛੇ (6)
 - ਤਿੰਨ (3)
24. ZPD ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ :
- ਜ਼ੋਨ ਆਫ਼ ਸਾਈਕੋਲੋਜੀਕਲ (Psychological) ਵਿਕਾਸ
 - ਜ਼ੋਨ ਆਫ਼ ਪੋਸਟੀਰੀਅਰ (Posterior) ਵਿਕਾਸ
 - ਜ਼ੋਨ ਆਫ਼ ਪੈਰਾਲਲ (Parallel) ਵਿਕਾਸ
 - ਜ਼ੋਨ ਆਫ਼ ਪਰਾਕਸੀਮਲ (Proximal) ਵਿਕਾਸ

18. Inclusive set up refers to :
- (A) CWSN in special schools
 - (B) Some CWSN in regular schools based on their readiness
 - (C) All CWSN in regular schools along with children without disabilities
 - (D) Children without disabilities in regular schools
19. Impairment occurs at :
- (A) The functional level
 - (B) The organ level
 - (C) Both functional and organ level
 - (D) Neither functional nor organ level
20. Dyscalculia is a condition closely associated with :
- (A) Problem in speaking
 - (B) Problem in reading
 - (C) Problem in writing
 - (D) Problem in calculations
21. Piaget's development psychology is concerned with :
- (A) Social development
 - (B) Cognitive development
 - (C) Emotional development
 - (D) Moral development
22. According to Piaget's theory of Intellectual Development, 'Schema' is defined as :
- (A) The basic functional unit of one's cognitive structure
 - (B) The basic functional unit of one's social structure
 - (C) The basic functional unit of one's emotional structure
 - (D) The basic functional unit of one's economic structure
23. The number of stages in Kohlberg's theory of moral development are :
- (A) Five (5)
 - (B) Four (4)
 - (C) Six (6)
 - (D) Three (3)
24. ZPD stands for :
- (A) Zone of Psychological Development
 - (B) Zone of Posterior Development
 - (C) Zone of Parallel Development
 - (D) Zone of Proximal Development

25. ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਧਾ (Human Growth) ਕਿਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ?
- ਗਿਣਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ
 - ਗੁਣਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ
 - ਦੋਵੇਂ ਗਿਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਗੁਣਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ
 - ਨਾਂ ਤਾਂ ਗਿਣਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਪਹਿਲੂ
26. ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਨੋਲਿੰਗਕ (Psychosexual) ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ?
- ਪਿਆਜੇ
 - ਅਰਿਕਸਨ
 - ਫਰਾਇਡ
 - ਕੋਹਲਬਰਗ
27. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :
- ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਣ
 - ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ
 - ਸਿੱਖਣ ਤੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣ
 - ਸਿੱਖਣ ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ
28. ਵੈਧ ਨਿਗਮਨੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- ਨਿਸਚਿਤ
 - ਸੰਭਾਵੀ
 - ਅਨੁਭਵ
 - ਨਿਰੀਖਣ
29. ਉਮਰ ਦੇ ਵੱਧਣ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- ਉਤਪਤੀ ਵਿਗਿਆਨ
 - ਸੋਹਜਵਾਦ
 - ਬਿਰਧ ਰੋਗ ਵਿਗਿਆਨ
 - ਨਿਦਾਨਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ
30. 'ਬੈਰਨਡਾਇਕ' ਨੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਕਿਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?
- ਲਾਅ ਆਫ਼ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼
 - ਲਾਅ ਆਫ਼ ਇਮਿਡਿਏਟ ਰੀਕਾਲ
 - ਲਾਅ ਆਫ਼ ਰੈਡੀਨਸ
 - ਲਾਅ ਆਫ਼ ਇਫੈਕਟ

25. Human Growth refers to the changes in :
(A) Quantitative aspects
(B) Qualitative aspects
(C) Both Quantitative and Qualitative aspects
(D) Neither Quantitative nor Qualitative aspects
26. Theory of Psychosexual Development of a child is given by :
(A) Piaget (B) Erikson
(C) Freud (D) Kohlberg
27. Assessment of students to monitor their progress is known as :
(A) Assessment for learning
(B) Assessment of learning
(C) Assessment from learning
(D) Assessment to learning
28. The conclusion of a valid deductive argument is :
(A) Certain (B) Probable
(C) Experience (D) Observation
29. The study of the physical, social and mental aspects of aging is called :
(A) Genetics
(B) Esthetics
(C) Gerontology
(D) Clinical Psychology
30. Which 'Law of learning' has **not** been propounded by 'Thorndike' ?
(A) Law of Exercise (B) Law of Immediate Recall
(C) Law of Readiness (D) Law of Effect

ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ 31 ਤੋਂ 35 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

ਡੰਕਲ ਡੰਕਾ ਵੱਜਿਆ
ਜੁੜਿਆ ਕੁਲ ਸੰਸਾਰ
ਇੰਟਰਨੇਟ ਈ ਮੇਲ ਖੇਲ
ਦੂਰ ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ
ਤੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰੰਗਾਂ ਬੱਝੀਆਂ
ਆਗਾਸੀਂ ਸੰਸਾਰ
ਹਦਬਸਤਾਂ ਹੱਦਬੰਦੀਆਂ
ਰੁੜੀਆਂ ਇਸ ਮੰਝਧਾਰ
ਵੰਡੀ ਖਲਕਤ ਧਰਤ ਦੀ
ਮਿਲੀ ਆ ਗਗਨ ਦੁਆਰ
ਧਰਤ ਤਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ
ਤਰਦਾ ਇੱਕ ਸੰਸਾਰ
ਵਿਸ਼ਵ ਬਣਾਇਆ ਪਿੰਡ ਇੱਕ
ਇਸ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਤਾਰ
ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਬਣ ਗਿਆ
ਬਣ ਪਾਊ ਪਰਿਵਾਰ ?
ਹਿੰਦ ਸਿੰਧ ਪੂਰਬ ਪੁਰਖਿਆਂ
ਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਵਿਚਾਰ

ਸਗਲ ਖੰਡ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ
ਲੋਕ ਨੇ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ
ਰਿਗ ਰਿਚਾਂ ਗੁਰ ਸੂਫੀਆਂ
ਬਾਣੀ ਦਾ ਤੱਤ ਸਾਰ
'ਵਸੂਧੈਵ ਕੁਟੰਬਕੰਮ'
ਨੇਹੁ ਮੋਹ ਅਤੇ ਪਿਆਰ
ਸਭੈ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ
ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਬਾਹਰ
ਪਿੰਡ ਕੁਟੰਬ ਇੱਕ ਕੋੜਮਾਂ
ਸਾਂਝਾ ਸਾਕਾਚਾਰ
ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ
ਹਰ ਜੀਅ ਹੋਵੇ ਸੁਮਾਰ
ਟੇਕ ਅਪਾਹਜ ਬਿਰਧ ਦੀ
ਪੈਜ ਨਿਮਨ ਦੀ ਸਾਰ
ਲਾਭ ਲੋਭ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨਾ
ਗਰਬ ਤੇ ਨਾ ਹੰਕਾਰ
ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ
ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਅਧਾਰ

31. 'ਵਸੂਧੈਵ ਕੁਟੰਬਕੰਮ' ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ?

- (A) ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ।
- (B) ਲੋਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਰਗੀ ਸਾਂਝ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ।
- (C) ਨੇਹੁ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਪਿਆਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ।
- (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ।

32. ਕਵੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜੋਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੀ ਆਧਾਰ ਹਨ ?

- (A) ਬਿਰਧ ਦੀ ਪੈਜ, ਨਿਮਨ ਦੀ ਸਾਰ
- (B) ਲਾਭ, ਲੋਭ ਅਤੇ ਗਰਬ
- (C) ਨੇਹੁ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਪਿਆਰ
- (D) ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ

33. 'ਵੰਡੀ ਖਲਕਤ ਧਰਤ ਦੀ, ਮਿਲੀ ਆ ਗਗਨ ਦੁਆਰਾ' ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਅਜੋਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੀ ਹਕੀਕਤ ਦਸਦਾ ਹੈ ?
- (A) ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਧਰਤ ਦੀਆਂ ਸਭ ਵੰਡੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ।
 (B) ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਧਰਤ ਅਤੇ ਅੰਬਰ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।
 (C) ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਇੱਕ ਆਭਾਸੀ (virtual) ਹਕੀਕਤ ਹੈ ।
 (D) ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ।
34. ਕਵੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਕਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
- (A) ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ।
 (B) ਵਪਾਰਕ ਸਮਝੌਤੇ ।
 (C) ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਹੋਣਾ ।
 (D) ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣਨਾ ।
35. ਅਜੋਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਾਕ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ?
- (A) ਅਜੋਕਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ।
 (B) ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਵਪਾਰਕ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹੈ ।
 (C) ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 (D) ਵਿਸ਼ਵ ਪਿੰਡ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੈ ।
36. ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (A) ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ (B) ਉਪ-ਭਾਸ਼ਾ (C) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ (D) ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ
37. ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦੀ :
- (A) ਪਰੀਖਿਆ (B) ਦਰਜਾਬੰਦੀ (C) ਪ੍ਰਾਪਤੀ (D) ਭਾਸ਼ਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ
38. ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿਸ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 'ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਉਪਕਰਨ' ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- (A) ਚੌਮਸਕੀ (B) ਪਿਆਜੇ (C) ਵਾਈਗੋਟਸਕੀ (D) ਸੋਸਿਊਰ
39. ਬੱਚਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਾਚਨ ਸਿਖਣ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ?
- (A) ਮੌਨ ਪਾਠ (B) ਉੱਚੀ ਪਾਠ
 (C) ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਾਠ (D) ਸਮੂਹਿਕ ਪਾਠ
40. ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਲ-ਸਾਹਿਤ ਉਚਿੱਤ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?
- (A) ਕੇਵਲ ਕਹਾਣੀਆਂ
 (B) ਕੇਵਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ
 (C) ਅਜਿਹਾ ਸਾਹਿਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ
 (D) ਕੋਈ ਨਹੀਂ

41. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਚੁਣੋ ।
 (A) ਦੁੱਦ (B) ਦੂਧ (C) ਦੁਧ (D) ਦੁੱਧ
42. ਕਿਰਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਚੁਣੋ ।
 (A) ਪੀਂਦਾ ਹੈ (B) ਤੇਜ਼ ਤੁਰੇ (C) ਜਾਣਾ ਹੈ (D) ਆਉ ਜੀ
43. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ 'ਤਾਕਤ' ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਚੁਣੋ ।
 (A) ਤਾਕਤਵਾਰ (B) ਤਾਕਤੀ (C) ਤਾਕਤ (D) ਖਤਰਨਾਕ
44. ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਦੀ ਸੜਕ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (A) ਬਹਿਕ (B) ਚੁਰਾਹਾ (C) ਗਿਰਦੋਰੀ (D) ਫ਼ਿਰਨੀ
45. ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਂਣਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
 (A) ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣਾ (B) ਤੰਗ ਕਰਨਾ (C) ਮਿੰਨਤਾ ਕਰਨੀਆਂ (D) ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ
46. ਅਖਾਣ ਪੂਰੀ ਕਰੋ :
 ਇੱਕ ਕਰੇਲਾ _____
 (A) ਦੂਜਾ ਕੇਲਾ (B) ਦੂਜਾ ਆਲੂ (C) ਦੂਜਾ ਕੱਦੂ (D) ਦੂਜਾ ਨਿੰਮ ਚੜ੍ਹਿਆ
47. "ਕਾਸ਼ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੰਗਲਾ ਹੁੰਦਾ" ਕਿਹੜੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਿਸਮਿਕ ਹੈ ?
 (A) ਸੰਬੋਧਨੀ (B) ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਾਚਕ (C) ਸੂਚਨਾ ਵਾਚਕ (D) ਇੱਛਾ ਵਾਚਕ
48. 'ਸੋ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਹੁ-ਵਚਨ ਚੁਣੋ ।
 (A) ਮੈਵਾਂ (B) ਅਸੀਂ (C) ਮੇਰਾ (D) ਕੋਈ ਨਹੀਂ
49. ਅਧੀਨ ਯੋਜਕ ਕਿੰਨੀ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
 (A) ਤਿੰਨ (B) ਪੰਜ (C) ਦੋ (D) ਸੱਤ
50. ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੇ ਪਰੀਖਿਆ :
 (A) ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ।
 (B) ਮੁਲਾਂਕਣ ਪਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ।
 (C) ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
 (D) ਵੱਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੇ ਛੋਟਿਆਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
51. ਵਰਨਾਂ ਹੇਠ ਬਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਵਰਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਸੋ ?
 (A) 6 (B) 5 (C) 41 (D) 3
52. ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਦੇ ਲਗਾਥਰ ਚੁਣੋ :
 (A) ਬਿੰਦੀ, ਟਿੱਪੀ ਤੇ ਅੱਧਕ (B) ਸਵਰ ਤੇ ਵਿਅੰਜਨ
 (C) ਵਿਅੰਜਨ (D) ਸਾਰੇ ਹੀ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ। (53 - 60)

ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮੂਰਤਾਂ ਇੰਨੀ ਛੇਤੀ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਇੰਨੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕ ਦਾ ਮਨ ਦੋੜ-ਦੋੜ ਕੇ ਹਫ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫਿਲਮਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਹਾਲਤ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਗਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਈ ਮਿੰਟ ਗਾਣਾ ਹੀ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ ਭੀ ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਲੈਕਚਰ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਮੁਕਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਅਖਬਾਰ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਉਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਤਾੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਮਤਲਬ ਦੀ ਗੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੱਡ-ਛੱਡ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜਾਚ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹੁਨਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

53. ਕਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤਾੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (A) ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਆਦਮੀ। (B) ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਆਦਮੀ।
 (C) ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਆਦਮੀ। (D) ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
54. ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜਾਚ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (A) ਕਲਾ (B) ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ (C) ਵੱਡਾ ਹੁਨਰ (D) ਕੋਈ ਨਹੀਂ
55. ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
 (A) ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। (B) ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਤੋਂ ਆਖਰੀ ਪੰਨੇ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।
 (C) ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। (D) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
56. ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਹੁਨਰ ਕੀ ਹੈ ?
 (A) ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਨਾ (B) ਤੇਜ਼-ਤੇਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ
 (C) ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਨਾ (D) ਛੱਡ-ਛੱਡ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨਾ
57. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (A) ਆਦਮੀ (B) ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹਿਆ (C) ਲਿਖਿਆ (D) ਤਾੜ ਜਾਣਾ
58. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਸਿਰਲੇਖ ਜ਼ਿਆਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ ?
 (A) ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ (B) ਹੌਲੀ ਫਿਲਮਾਂ (C) ਲੰਮੇ ਲੈਕਚਰ (D) ਵਧੀਆ ਕਿਤਾਬ
59. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?
 (A) ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ (B) ਰੁਮਾਂਟਿਕ (C) ਹਾਸੋ-ਹੀਣੀਆਂ (D) ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ
60. ਅਖਬਾਰ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਕੌਣ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ?
 (A) ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਆਦਮੀ (B) ਚਾਲਾਕ ਆਦਮੀ
 (C) ਹੌਲੀ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ (D) ਮਿਹਨਤੀ ਆਦਮੀ

English Language (Primary Level) (Questions No. 61 - 90)

Read the passage carefully and answer the questions no. 61 - 68 that follow by choosing the best alternative :

- 1 Have you ever failed at something so miserably that the thought of attempting to do it again was the last thing on your mind ?
- 2 If your answer is yes, then you should understand that you are not a robot. Unlike robots, we human beings have feelings, emotions and dreams. We are all meant to grow despite our circumstances and limitations. Flourishing and trying to make our dreams come true feels great when life goes our way. But what happens when it does not ? What happens when you fail despite all your hard work ? Do you stay down and accept defeat or do you get up again ? If you tend to persevere and keep going, you have what experts call 'grit'.
- 3 Falling down or failing is one of the most agonizing, embarrassing and scary human experiences. But it is also one of the most educational, empowering and essential parts of living a successful and fulfilling life. Did you know that perseverance (grit) is one of the seven qualities that has been described as the key to personal success and betterment in society ? The other six are curiosity, gratitude, optimism, self-control, social intelligence and zest. Thomas Edison is an example of grit for trying more than 1000 times to invent the light bulb. If you are reading this with the lights on in your room, you will realize the importance of his success. When asked why he kept going despite hundreds of failures, he merely stated that they had not been failures, they were hundreds of attempts towards creating the light bulb. This statement not only revealed his grit but also his optimism for looking at the bright side.

Based on your understanding of the passage, answer the following questions :

61. Choose the option that correctly states the meaning of 'social intelligence' as implied in the passage.
(A) Key to personal success
(B) Key to personal success and betterment in society
(C) Key to becoming intelligent
(D) Key to make a society better
62. Which is **not** among the seven qualities that has been described as the key to personal success and betterment in society ?
(A) Curiosity
(B) Perseverance
(C) Zest
(D) Agony

63. The meaning of the phrase "looking at the bright side" as used in the passage is :
- (A) Be optimistic despite difficulties
 - ☒ (B) Be grateful despite difficulties
 - (C) Feeling embarrassed
 - (D) Looking in bright daylight
64. The reasons why you are not a robot is that :
- (A) You fail miserably at tasks
 - ☒ (B) Failure and success can affect your emotions
 - (C) You work hard
 - (D) You have limitations
65. _____ was created after many attempts.
- (A) Electricity
 - (B) Light bulb
 - ☒ (C) Current
 - (D) Tubelight
66. Which of the following sentences makes the correct use of "grit", as used in the passage ?
- (A) Get rid of that grit in your shoes.
 - (B) She had a bit of grit in her eye.
 - (C) The road had been covered with grit.
 - ☒ (D) Her grit never made her give up.
67. "Tend to persevere and keep going" as used in the paragraph suggests :
- (A) Stay down
 - (B) Accept defeat
 - (C) Falling down
 - ☒ (D) Grit
68. What do you understand from the line, "Falling down or failing is one of the most agonizing, embarrassing and scary human experiences" ?
- (A) Falling down makes us angry
 - ☒ (B) Failure can deeply affect our emotions
 - ☒ (C) Stay positive and be optimistic
 - (D) Self-control is empowering

Read the passage carefully and answer the questions no. 69 - 75 that follow by choosing the best alternative :

- 1 One of the great values of punctuality is that it gives discipline to life. We have to get up in time. We have to do things at the appointed time. All these entail a certain amount of sacrifice. It dispels laziness and removes our 'take-it-easy attitude'. A disciplined person always gets recognition and social acceptance. He is wanted and appreciated. Therefore, punctuality can make us socially acceptable people.
- 2 Another significant merit of punctuality is that it provides ample time to do our work correctly and properly. Doing things hurriedly or haphazardly can have disastrous consequences. When we do things in time there is every chance that they end up as fine works.
- 3 The virtue of punctuality is said to be the key to success. Look at the great world leaders who have achieved fame and success. Punctuality was their hallmark. They kept their promises. Punctuality is a virtue that is appreciated by all. Washington once took his secretary to task for being late. The secretary laid the blame upon his watch. Washington retorted : "Then, Sir, either you must get a new watch or I must get a new secretary." People like them are ideals whom we should follow in earnest.
- 4 When individuals are not punctual, they cause a lot of inconvenience to others. People have to wait for them and waste their valuable time. Want of punctuality reveals want of culture and is discourteous to the person we fail. Unpunctuality invites trouble and worry. History is full of cases that show that lack of punctuality has caused defeat, loss of kingdom, and golden opportunities. It is said that Napoleon lost the Battle of Waterloo in 1815 because one of his generals came late. Many people lose good opportunities of job or promotion when they reach late for the appointment.
- 5 All of us are not born with the virtue of punctuality. We have to cultivate it painstakingly. Only constant vigil and practice can implant this virtue. It calls for a great deal of sacrifice. It calls for courage to root out laziness and the 'take-it-easy attitude'. It demands a disciplined life. That is why very few individuals have the virtue of punctuality. But, know it for certain that it is the surest way to success.

Based on your understanding of the passage, answer the following questions :

69. The consequences of not maintaining punctuality at work :
- (A) ☒ Invites trouble and worry
 - (B) ☐ Helps in doing our work successfully
 - (C) ☐ Provides an opportunity
 - (D) ☐ Calls for a great deal of sacrifice

70. A word in the passage that means the same as 'symbol' or 'trademark' is :
(A) Dint (B) Vigil
(C) Hallmark (D) Virtue
71. A disciplined person always gets :
(A) Recognition (B) Social acceptance
(C) Appreciation (D) All of the above
72. If you are not disciplined, you will :
(A) Work hurriedly or haphazardly
(B) End up as fine works
(C) Be appreciated by people
(D) Call for a great deal of sacrifice
73. What is *not* required to implant the virtue of punctuality ?
(A) Constant vigil (B) Practice
(C) Sacrifice (D) Laziness
74. Give one word for 'to keep a strict watch'. (para 5)
(A) Vigil (B) Virtue
(C) Disastrous (D) Punctual
75. Napoleon lost the Battle of Waterloo in 1815 because :
(A) One of his generals came late
(B) No one in his army was very punctual
(C) His generals wasted valuable time
(D) None of the above

76. In a deductive method of teaching grammar, we proceed from :
(A) Structure to sentences
(B) Words to sentences
(C) Rules to examples
(D) Examples to rules

77. A test of writing is :

- (A) Skimming
(B) Debating
(C) Dictation
(D) Listening

78. Learning a language is a matter of :

- (A) Skill
(B) Process
(C) Adjustment
(D) Method

79. Which of the following is an *incorrect* assumption in language teaching ?

- (A) Learners acquire language by trying to use it in real situations
(B) Learners' first language plays an important role in learning
(C) Language teaching should have a focus in communicative activities
(D) Language teaching should give importance to writing rather than speech

80. Which of the following does *not* come under the Principle of Selection ?

- (A) Frequency
(B) Range
(C) Availability
(D) Imitation

81. Language acquisition occurs only when :

- (A) The child is taught the rules of grammar
(B) The child is given a reward
(C) The child has the knowledge of the language
(D) The child absorbs the language without conscious attention

82. We can think of language as one of the mental organs, which in coordination with other mental organs, carries out cognitive processes. This is attributable to :

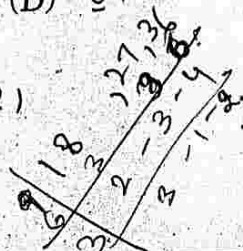
- (A) Noam Chomsky
(B) Prof. W.F. Mackey
(C) Prof. Kitson
(D) D.A. Wilkins

83. Combining elements of different languages in the same sentence is an example of :

- (A) Socio-linguistics
(B) Code-switching
(C) Code-mixing
(D) Dialects

84. The smallest unit of sound that distinguishes one word from another is :
(A) Syntax
(C) Morpheme
(B) Phoneme
(D) Phonetics
85. Intensive reading refers to :
(A) Reading a text for detailed information
(B) Reading for pleasure
(C) Reading to gather facts
(D) Same as scanning
86. Rule-oriented grammar is :
(A) Formal grammar
(C) Interrogative
(B) Functional grammar
(D) Formative
87. A set of listening comprehension is a test of :
(A) Receptive skill
(C) Phonology
(B) Productive skill
(D) Syntax
88. The objective of remedial teaching is :
(A) To provide learning support to pupils who lag far behind their counterparts
(B) To provide financial assistance to poor students
(C) To assist students in the overall development of personality
(D) None of the above
89. Continuous and comprehensive evaluation is to :
(A) Assess all aspects of a student's development on a continuous basis throughout the year
(B) Give diagnostic tests to the students at regular intervals
(C) Assess students' academic achievement
(D) All of the above
90. Which of the following words is based on the phenomenon, 'Onomatopoeia' ?
(A) Cuckoo
(B) Book
(C) Shoe
(D) Watch

91. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉਪਚਾਰਕ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ?
 (A) ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਦੀ ਘਾਟ (B) ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਅਣਉਚਿਤ ਤਰੀਕਾ
 (C) (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
92. ਇੱਕ ਸੰਕੂ ਦੇ _____ ਕਿਨਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
 (A) 3 (B) 2 (C) 1 (D) 0
93. "The Language of Mathematics : Making the Invisible Visible" ਨਾਮਕ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ ?
 (A) ਯੂਕਲਿਡ (B) ਪਾਇਥਾਗੋਰਸ (C) ਰਾਮਾਨੁਜਨ (D) ਕੀਥ ਡੇਵਲਿਨ
94. ਟੈਨਗ੍ਰਾਮ ਇੱਕ _____ ਬੁਝਾਰਤ ਹੈ ।
 (A) ਭਾਰਤੀ (B) ਅਮਰੀਕੀ (C) ਚੀਨੀ (D) ਜਾਪਾਨੀ
95. ਚੱਕਰ ਦਾ ਕੋਈ _____ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।
 (A) ਕਿਨਾਰਾ (B) ਸਿਖਰ (C) ਅੰਤਿਮ ਬਿੰਦੂ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
96. " $(a + b)$ ਅਤੇ $(a - b)$ ਦਾ ਗੁਣਨਫਲ $a^2 - b^2$ ਹੈ ।" ਇਹ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ?
 (A) ਸੁਮੇਲ (B) ਸਿਮਰਤੀ (C) ਪੁਨਰ-ਤਰਤੀਬ (D) ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ
97. ਇੱਕ ਸਮਮਿਤੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ _____ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
 (A) ਦੋ (B) ਤਿੰਨ (C) ਚਾਰ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
98. 3 ਵਜੇ ਘੜੀ ਦੀਆਂ ਸੂਈਆਂ _____ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਕੋਣ ਬਣਾਉਣਗੀਆਂ ।
 (A) ਅਧਿਕ ਕੋਣ (B) ਨਿਊਨਕੋਣ (C) ਸਮਕੋਣ (D) ਰਿਫਲੈਕਸ ਕੋਣ
99. ਤਿੰਨ ਡਰਮਾਂ ਵਿੱਚ 18 ਲੀਟਰ, 27 ਲੀਟਰ ਅਤੇ 36 ਲੀਟਰ ਤੇਲ ਹੈ । ਕਿਹੜਾ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਾਪਕ ਬਰਤਨ ਵਰਤਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਜੋ ਤਿੰਨਾ ਡਰਮਾਂ ਦਾ ਤੇਲ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਬਾਕੀ ਤੇਲ ਨਾ ਬਚੇ ?
 (A) 8 ਲੀਟਰ (B) 9 ਲੀਟਰ (C) 18 ਲੀਟਰ (D) 6 ਲੀਟਰ
100. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ 1 ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਸੰਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 (A) ਪਿਛਲੀ ਸੰਖਿਆ (B) ਅਗਲੀ ਸੰਖਿਆ
 (C) (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

18-21-36

SECTION B
Mathematics (Bilingual) (Questions No. 91 – 120)

91. Out of the following, in which case does a child need remedial teaching?
(A) Lack of interest in subject (B) Improper way of teaching
(C) Both (A) and (B) (D) None of the above
92. A cone has _____ edges.
(A) 3 (B) 2 (C) 1 (D) 0
93. Who is the author of the book "The Language of Mathematics : Making the Invisible Visible" ?
(A) Euclid (B) Pythagoras (C) Ramanujan (D) Keith Devlin
94. Tangram is a/an _____ puzzle.
(A) Indian (B) American (C) Chinese (D) Japanese
95. A circle has no _____.
(A) Edges (B) Vertices (C) End points (D) All of the above
96. "The product of $(a + b)$ and $(a - b)$ is $a^2 - b^2$." What type of question is this?
(A) Matching (B) Recollection (C) Rearrangement (D) Completion
97. A symmetrical shape can be divided into _____ equal parts in terms of size.
(A) Two (B) Three
(C) Four (D) None of the above
98. The hands of a clock make a/an _____ angle at 3 a.m.
(A) Obtuse (B) Acute (C) Right (D) Reflex
99. Three containers contain 18 litres, 27 litres and 36 litres oil respectively. What is the maximum size of the measuring vessel that can be used so that the oil of all the three containers can be measured exactly and no oil is left in them?
(A) 8 litres (B) 9 litres (C) 18 litres (D) 6 litres
100. When we subtract 1 from a number, which number is obtained?
(A) Preceding number (B) Successor number
(C) Both (A) and (B) (D) None of the above

101. ਘੜੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਸੂਈ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ?
 (A) ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਰੇ
 (B) ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਰੇ
 (C) ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਰੇ
 (D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

102. ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਦਾ I ਤੋਂ V ਤੱਕ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬੋਰਡ ਵੇਖੋ :

ਜਮਾਤ	ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਹਾਜ਼ਰ ਬੱਚੇ	ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਬੱਚੇ
I	20	17	3
II	18	18	0
III	23	22	1
IV	22	20	2
V	17	15	2
ਕੁੱਲ	100	92	8

ਹਾਜ਼ਰੀ ਬੋਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹੜੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ ?

- (A) II (B) IV (C) III (D) I

103. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

$$\begin{array}{r} 493 \\ + 28 \\ \hline 4111 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 493 \\ + 28 \\ \hline 521 \end{array}$$

- (A) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ (B) ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ
 (C) (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

104. 6271, 6721 ਅਤੇ 7621 ਵਿੱਚ 7 ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਕੀ ਹੈ ?

- (A) 770 (B) 21 (C) 7070 (D) 7770

105. ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੋੜੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- (A) ਤਿੰਨ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ
 (B) ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਸੰਖਿਆ
 (C) ਤਿੰਨ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਸੰਖਿਆ
 (D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

106. ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਬਣੇ ਮਿਡ-ਡੇ-ਮੀਲ ਵਿੱਚ 76 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਕਣਕ ਅਤੇ 54 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਚਾਵਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿੰਨੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ?

- (A) 222 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ (B) 130 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ (C) 130 ਗ੍ਰਾਮ (D) 222 ਗ੍ਰਾਮ

101. In a clock, the longest hand that moves fast tells about :
- (A) Seconds (B) Minutes
(C) Hour (D) None of the above

102. Look at the attendance board of a school from class I to V :

Class	Number of Students	Students Present	Students Absent
I	20	17	3
II	18	18	0
III	23	22	1
IV	22	20	2
V	17	15	2
Total	100	92	8

According to the attendance board, which class has the highest number of absent students ?

- (A) II (B) IV (C) III (D) I

103. What type of error is committed in the following ?

$$\begin{array}{r} 493 \\ + 28 \\ \hline 4111 \end{array}$$

- (A) Procedural (B) Conceptual
(C) Both (A) and (B) (D) None of the above

104. What is the sum of the place values of 7 in 6271, 6721 and 7621 ?

- (A) 770 (B) 21 (C) 7070 (D) 7770

105. When we add 1 to the largest two-digit number, then we get :

- (A) Largest three-digit number
(B) Smallest two-digit number
(C) Smallest three-digit number
(D) None of the above

106. In a Government school, 76 kg wheat and 54 kg rice are used in mid-day meal during one month. How much grain is used in the school during one month ?

- (A) 222 kg (B) 130 kg (C) 130 gm (D) 222 gm

107. ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਰਾਂ ਦੇ ਪਾਊਡਰ ਦੇ ਡੱਬੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਇੱਕ 8 ਸੈ.ਮੀ. ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਲਾ ਘਣ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜਾ 15 ਸੈ.ਮੀ. ਲੰਬਾ, 8 ਸੈ.ਮੀ. ਚੌੜਾ ਅਤੇ 4 ਸੈ.ਮੀ. ਉਚਾਈ ਵਾਲਾ ਘਣਾਕਾਰ ਡੱਬਾ ਹੈ । ਦੋਵਾਂ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਊਡਰ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਅੰਤਰ ਹੈ ?

- (A) 12 ਘਣ ਸੈ.ਮੀ.
(C) 32 ਘਣ ਸੈ.ਮੀ.

- (B) 8 ਘਣ ਸੈ.ਮੀ.
(D) 60 ਘਣ ਸੈ.ਮੀ.

108. ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :

ਦਿਨ	ਸੋਮਵਾਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ	ਵੀਰਵਾਰ	ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ	ਐਤਵਾਰ
ਤਾਪਮਾਨ	36°C	34°C	38°C	40°C	39°C	40°C	41°C

ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਦਿਨ ਬਰਾਬਰ ਗਰਮ ਹਨ ?

(A) ਵੀਰਵਾਰ, ਸ਼ਨੀਵਾਰ

(B) ਐਤਵਾਰ, ਸੋਮਵਾਰ

(C) ਵੀਰਵਾਰ, ਬੁੱਧਵਾਰ

(D) ਵੀਰਵਾਰ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ

109. ਹਰਮਨ, ਅਗਮਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਸੰਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ :

1W2H3A4T5A6R7E8Y9O1U2D3O4I5N6G

ਅਗਮਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

1I2A3M4S5T6U7D8Y1I2N3G

ਅਗਮਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ :

(A) I am sleeping

(B) I am studying

(C) (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ

(D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

110. ਇੱਕ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ 13:15 ਤੇ ਚੱਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਬੰਗਲੁਰੂ 07:30 ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ । ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ ?

(A) 18 ਘੰਟੇ, 15 ਮਿੰਟ

(B) 19 ਘੰਟੇ, 45 ਮਿੰਟ

(C) 5 ਘੰਟੇ, 35 ਮਿੰਟ

(D) 12 ਘੰਟੇ, 45 ਮਿੰਟ

111. 43903 ਵਿੱਚ 9 ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਅਤੇ 23060 ਵਿੱਚ 6 ਦੇ ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ?

(A) 303

(B) 894

(C) 3

(D) 853

112. ਕਿਹੜੀ ਸੰਖਿਆ ਨਾਂ ਭਾਜ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਅਭਾਜ ?

(A) 1

(B) 2

(C) 3

(D) 4

107. There are two types of powder boxes available in the market. One is of cubicle shape with side 8 cm and other is of cuboidal shape with length 15 cm, breadth 8 cm and height 4 cm. What is the difference in the amount of powder in these boxes ?

(A) 12 cubic cm (B) 8 cubic cm
(C) 32 cubic cm (D) 60 cubic cm

108. The table shows the data of maximum temperature of a city for a week :

Day	Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday
Temperature	36°C	34°C	38°C	40°C	39°C	40°C	41°C

Which two days are equally hot ?

(A) Thursday, Saturday (B) Sunday, Monday
(C) Thursday, Wednesday (D) Thursday, Friday

109. Harman is telling to Agampreet something through secret messages :

1W2H3A4T5A6R7E8Y9O1U2D3O4I5N6G

Agampreet answered in the same way.

1I2A3M4S5T6U7D8Y1I2N3G

Find the answer of Agampreet :

(A) I am sleeping (B) I am studying
(C) Both (A) and (B) (D) None of the above

110. A train started from Hyderabad at 13:15 on Friday and reached Bengaluru at 07:30 on Saturday. How much time did it take to complete the journey ?

(A) 18 hours, 15 minutes (B) 19 hours, 45 minutes
(C) 5 hours, 35 minutes (D) 12 hours, 45 minutes

111. What is the difference between the place value of 9 in 43903 and the face value of 6 in 23060 ?

(A) 303 (B) 894 (C) 3 (D) 853

112. Which number is neither a prime number nor a composite number ?

(A) 1 (B) 2 (C) 3 (D) 4

113. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :

729, 243, 81, _____, _____, _____.

(A) 27, 9, 3 (B) 9, 3, 1 (C) 11, 9, 3 (D) 13, 11, 9

114. ਸੰਕਲਪਨਾਤਮਕ ਗਲਤੀਆਂ (Conceptual errors) ਨੂੰ _____ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(A) ਸਲਿਪਸ (Slips)

(B) ਬੱਗਸ (Bugs)

(C) (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ

(D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

115. ਜੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ _____ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(A) ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ

(B) ਸਥਾਨਿਕ ਮੁੱਲ

(C) (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ

(D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

116. ਕਿਸੇ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ _____ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਮੁੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਵੇ ।

(A) 0

(B) 1

(C) (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ

(D) ਉਪਰੋਕਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

117. ਰੋਮਨ ਅੰਕਾਂ ਦੇ _____ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

(A) 3

(B) 9

(C) 5

(D) 7

118. ਤਿੰਨ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਅਤੇ ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਗੁਣਨਫਲ ਦਸੋ :

(A) 2900

(B) 1000

(C) 9900

(D) 970

119. ਇੱਕ ਗਲਾਸ ਵਿੱਚ 250 ਮਿ.ਲਿ. ਪਾਣੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । 2 ਲੀਟਰ ਦੀ ਬੋਤਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਗਲਾਸ ਭਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

(A) 10

(B) 6

(C) 4

(D) 8

120. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੋ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰੋ :

ED, FE, GF, H G, I H, J I.

(A) HG, IJ, KL

(B) HG, IH, JI

(C) HG, IH, JK

(D) HG, IK, JI

113. Look at the series and complete the blanks.
 729, 243, 81, _____, _____, _____.
 (A) 27, 9, 3 (B) 9, 3, 1 (C) 11, 9, 3 (D) 13, 11, 9
114. Conceptual errors are also termed as _____.
 (A) Slips (B) Bugs
 (C) Both (A) and (B) (D) None of the above
115. If digits are equal in given numbers, then they are compared with _____.
 (A) Face value (B) Place value
 (C) Both (A) and (B) (D) None of the above
116. In any number, the place value of which digit remains same irrespective of its position?
 (A) 0 (B) 1
 (C) Both (A) and (B) (D) None of the above
117. Roman numbers have _____ symbols.
 (A) 3 (B) 9 (C) 5 (D) 7
118. Find the product of the smallest 3-digit number and greatest 2-digit number :
 (A) 2900 (B) 1000 (C) 9900 (D) 970
119. The capacity of 1 glass is 250 mL. How many such glasses will be filled from a bottle of 2 litres?
 (A) 10 (B) 6 (C) 4 (D) 8
120. Look at the series and complete the blanks.
 ED, FE, GF, _____, _____, _____.
 (A) HG, IJ, KL (B) HG, IH, JI
 (C) HG, IH, JK (D) HG, IK, JI

ਪਰਿਆਵਰਨ ਅਧਿਐਨ (ਦੁਭਾਸ਼ੀ) (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 121 - 150)

121. ਪੈਸਟੂਰਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (Pasteurization) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ _____ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
 (A) ਸਬਜ਼ੀਆਂ (B) ਦੁੱਧ
 (C) ਅਨਾਜ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
122. ਇਗਲੂ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਜੋ _____ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 (A) ਮਾਰੂਥਲ ਖੇਤਰ (B) ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ
 (C) ਧਰੁਵੀ ਖੇਤਰ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
123. ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ?
 (A) ਬਾਬਾ ਆਮਟੇ (B) ਐਸ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ
 (C) ਐਸ.ਐਲ. ਬਹੁਗੁਣਾ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
124. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿਕਲਪ ਹੈ ?
 (A) ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣਾ (B) ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ
 (C) ਸੀ.ਐਨ.ਜੀ. ਦੀ ਬਾਲਣ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
125. ਵਿਸ਼ਵ-ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਿਵਸ ਕਦੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (A) 5 ਮਈ (B) 5 ਜੂਨ (C) 5 ਜੁਲਾਈ (D) 5 ਅਗਸਤ
126. ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕਟਾਅ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉੱਪਰਲੀ ਪਰਤ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ _____ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
 (A) ਜੈਵਿਕ ਪਦਾਰਥ (B) ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ
 (C) (A) ਅਤੇ (B) ਦੋਵੇਂ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
127. ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਪਰਤ ਵਿਚ ਪਰਾਵੈਂਗਣੀ ਕਿਰਣਾਂ (Ultra-violet rays) ਨੂੰ ਸੋਖਣ ਵਾਲੀ ਓਜ਼ੋਨ ਪਰਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
 (A) ਅਸਾਂਤੀ ਮੰਡਲ (Troposphere) (B) ਮੱਧਵਰਤੀ ਮੰਡਲ (Mesosphere)
 (C) ਸਮਤਾਪਮੰਡਲ (Stratosphere) (D) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
128. _____ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ।
 (A) ਭੋਜਨ ਲੜੀ (B) ਜਲ ਚੱਕਰ
 (C) ਧਰਤੀ ਤੇ ਜੀਵਨ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ

Environmental Studies (Bilingual) (Questions No. 121 - 150)

121. Pasteurization is mainly used for _____ ..
(A) Vegetables (B) Milk
(C) Food grains (D) None of the above
122. Igloo is a type of shelter which is built in _____.
(A) Desert region (B) Hilly region
(C) Polar region (D) All of the above
123. Which of the following environmentalists filed a case in the Supreme Court of India on the issue of environment pollution ?
(A) Baba Amte (B) S.C. Mehta
(C) S.L. Bahuguna (D) None of the above
124. Which of the following is the option for the management of air pollution ?
(A) Tree plantation (B) Transport planning
(C) Using CNG as fuel (D) All of the above
125. World Environment Day is celebrated on :
(A) 5th May (B) 5th June (C) 5th July (D) 5th August
126. Soil erosion removes surface soil which contains _____.
(A) Organic matter (B) Plant nutrients
(C) Both (A) and (B) (D) None of the above
127. Which layer of the atmosphere contains the ozone layer responsible for the absorption of UV (Ultra-violet) light ?
(A) Troposphere (B) Mesosphere
(C) Stratosphere (D) None of the above
128. Environmental Studies includes _____.
(A) Food chain (B) Water cycle
(C) Life on Earth (D) All of the above

129. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਿਆ (ਈ.ਵੀ.ਐਸ.) ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕਪੂਰਣ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਰ ਪੜਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ :
- ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ - ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ - ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨਾ - ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨਾ
 - ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ - ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ - ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨਾ - ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨਾ
 - ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ - ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨਾ - ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ - ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨਾ
 - ☒ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ - ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕਰਨਾ - ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨਾ - ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ
130. ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (ਸੀ.ਸੀ.ਈ.) ਸਕੂਲ ਆਧਾਰਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ _____ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੇ ਸੰਕਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
- ਕਲਸਟਰ
 - ਬਲਾਕ
 - ਜ਼ਿਲਾ
 - ☒ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
131. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ _____ ਵਿਖੇ ਬੋਧੀ-ਸਤੂਪਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ।
- ☒ ਖਮਾਣ ਅਤੇ ਸੰਘੋਲ
 - ਖਮਾਣ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ
 - ਸੰਘੋਲ ਅਤੇ ਅਬੋਹਰ
 - ਖਮਾਣ ਅਤੇ ਰਾਏਕੋਟ
132. ਮੁੰਡਾ ਕਬੀਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- ਝਾਰਖੰਡ
 - ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ
 - ਰਾਜਸਥਾਨ
 - ☒ ਪੰਜਾਬ
133. “ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਲਈ ਇੱਕ ਰੁੱਖ” ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ _____ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।
- ਦੂਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ
 - ਚੌਥੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ
 - ਛੇਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ
 - ☒ ਅੱਠਵੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ
134. ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਧਿਆਪਨ-ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਗਲਤ ਹੈ ?
- ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਪਰਸਪਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ।
 - ਅਧਿਆਪਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 - ☒ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ (autocratic) ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
 - ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਜਾਂਚ ਆਧਾਰਿਤ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

129. Which of the following gives the four stages of organizing Environmental Studies (EVS) activities in logical sequence ?
- (A) Evaluating the performance – Planning – Reflecting on the process – Conducting the activity
 - (B) Planning – Evaluating the performance – Reflecting on the process – Conducting the activity
 - (C) Planning – Conducting the activity – Evaluating the performance – Reflecting on the process
 - (D) Planning – Reflecting on the process – Conducting the activity – Evaluating the performance
130. Continuous and Comprehensive Evaluation (CCE) being a school-based system of evaluation does not require any compilation of children's progress at the _____ level.
- (A) Cluster
 - (B) Block
 - (C) District
 - (D) All of the above
131. Bodhi stupa have been discovered in Punjab in _____.
- (A) Khamanon and Sanghol
 - (B) Khamanon and Batala
 - (C) Sanghol and Abohar
 - (D) Khamanon and Raikot
132. Munda tribe is primarily found in which State ?
- (A) Jharkhand
 - (B) Tamil Nadu
 - (C) Rajasthan
 - (D) Punjab
133. "One tree for one child" programme was started in _____.
- (A) Second Five Year Plan
 - (B) Fourth Five Year Plan
 - (C) Sixth Five Year Plan
 - (D) Eighth Five Year Plan
134. In the teaching-learning process of environmental education, which of the following is *false* ?
- (A) Transaction activities involving interactive exchange of ideas are effective in the classroom.
 - (B) Students are empowered by the teacher.
 - (C) Teacher's role is autocratic.
 - (D) Classroom transaction develops inquiry-based learning.

135. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਖੇਡ ਬਾਕੀ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ ?
 (A) ਸ਼ਤਰੰਜ (B) ਕਬੱਡੀ (C) ਖੋ-ਖੋ (D) ਹਾਕੀ
136. ਭਾਰਤ _____ ਪੰਛੀ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
 (A) ਚਿੜੀ (B) ਤੋਤਾ (C) ਪੈਂਗਵਿਨ (D) ਮੋਰ
137. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਏਪੁਰ ਵਿਚ _____ ਤੋਂ ਪੇਂਡੂ ਓਲੰਪਕ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
 (A) 1963 (B) 1953 (C) 1943 (D) 1933
138. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (A) ਆਲੂ (B) ਗਾਜਰ (C) ਮੂਲੀ (D) ਸ਼ਲਗਮ
139. 1957 ਵਿਚ ਰੂਸੀ ਪੁਲਾੜ ਯਾਨ ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜਾਨਵਰ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ?
 (A) ਕੁੱਤਾ (B) ਬਾਂਦਰ (C) ਖਰਗੋਸ਼ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
140. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਪਾਇਲਟ ਇੰਨਸਟ੍ਰਕਟਰ ਕੌਣ ਹੈ ?
 (A) ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ (B) ਹਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ (C) ਸੁਖਦੀਪ ਕੌਰ (D) ਏਕਮਜੋਤ ਕੌਰ
141. _____ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੀਵਾਂ, ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਜੀਵਤ ਅਤੇ ਨਿਰਜੀਵ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਆਪਸੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਾਰੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।
 (A) ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ (B) ਪਸ਼ੂ ਵਿਗਿਆਨ (C) ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗਿਆਨ (D) ਰੋਗ ਵਿਗਿਆਨ
142. ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ _____ ਵਿਕਾਸ ਹੈ ।
 (A) ਅਕਾਦਮਿਕ (B) ਭਾਵਨਾਤਮਕ (C) ਹੁਨਰ (D) ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ
143. ਲੁਈਸ ਬ੍ਰੇਲ _____ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।
 (A) ਸੁਨਣ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਭਾਸ਼ਾ (B) ਨੇਤਰਹੀਣਾਂ ਲਈ ਲਿੱਪੀ (C) ਟੈਲੀਫੋਨ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

135. Pick the odd one out from the following games :
 (A) Chess (B) Kabaddi (C) Kho-Kho (D) Hockey
136. India is **not** a natural habitat of _____ bird.
 (A) Sparrow (B) Parrot (C) Penguin (D) Peacock
137. The sports event known as the Rural Olympics is being organized regularly since _____ in Kila Raipur, Punjab.
 (A) 1963 (B) 1953 (C) 1943 (D) 1933
138. Which of the following crops used as food is **not** a root ?
 (A) Potato (B) Carrot (C) Radish (D) Turnip
139. Which of the following animals went to space in the Russian Space Shuttle in 1957 ?
 (A) Dog (B) Monkey
 (C) Rabbit (D) None of the above
140. Who is Punjab's first woman pilot instructor ?
 (A) Mandeep Kaur (B) Harmandeep Kaur
 (C) Sukhdeep Kaur (D) Ekamjot Kaur
141. _____ is that part of Environmental Studies in which we study about organisms, plants and animals and their relationship or interdependence on other living and non-living environment.
 (A) Biology (B) Zoology
 (C) Ecology (D) Pathology
142. Holistic education aims at _____ development of child.
 (A) Academic (B) Emotional
 (C) Skill (D) All-round
143. Louis Braille is known for the discovery of _____.
 (A) Sign language for the hearing impaired
 (B) Script for the blind
 (C) Telephone
 (D) None of the above

144. ਇਬਨ-ਬਤੂਤਾ, ਇੱਕ ਯਾਤਰੀ ਜੋ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਸੀ _____ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ।
 (A) ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ (B) ਨੇਪਾਲ
 (C) ਮੋਰੱਕੋ (D) ਮੰਗੋਲੀਆ
145. _____ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ “ਕੁਦਰਤੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁੱਰਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਝੀਲਾਂ, ਨਦੀਆਂ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ।”
 (A) ਆਰਟੀਕਲ 47 (B) ਆਰਟੀਕਲ 21
 (C) ਆਰਟੀਕਲ 15 (D) ਆਰਟੀਕਲ 51A(g)
146. ਵਨ-ਮਹੋਤਸਵ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੱਜੋਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (A) ਕੇ.ਐਮ. ਮੁਨਸ਼ੀ
 (B) ਐਸ.ਐਲ. ਬਹੁਗੁਣਾ
 (C) ਮੇਧਾ ਪਾਟਕਰ
 (D) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
147. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (A) ਝੀਲਾਂ (B) ਨਹਿਰਾਂ
 (C) ਨਦੀਆਂ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
148. ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਿਆ (ਈ.ਵੀ.ਐਸ.) ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (A) ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਧੀ (B) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ
 (C) ਚਰਚਾ ਵਿਧੀ (D) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ
149. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿੱਖਿਆ (ਈ.ਵੀ.ਐਸ.) ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ?
 (A) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਿਖਾਉਣਾ
 (B) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
 (C) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਭੂਲੀ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ
 (D) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
150. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਰੁੱਖ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੂਲ ਰੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (A) ਨਿੰਮ (B) ਬੋਹੜ
 (C) ਗੁਲਮੋਹਰ (D) ਸਫੈਦਾ

144. Ibn-Battuta, a traveller who came to India, belongs to _____.
- (A) Afghanistan (B) Nepal
(C) Morocco (D) Mongolia
145. _____ states that "It shall be the duty of every citizen of India to protect and improve the natural environment that includes lakes, rivers, forests and wildlife."
- (A) Article 47 (B) Article 21
(C) Article 15 (D) Article 51A(g)
146. Who is known as the father of Vanmahotsav?
- (A) K.M. Munshi
(B) S.L. Bahuguna
(C) Medha Patkar
(D) None of the above
147. Which of the following is/are **not** natural source(s) of water?
- (A) Lake (B) Canal
(C) River (D) All of the above
148. Which of the following is a method of teaching Environmental Studies (EVS)?
- (A) Survey method (B) Project method
(C) Discussion method (D) All of the above
149. Which of the following is one of the objectives of teaching Environmental Studies (EVS) at primary school level?
- (A) To make the students learn technical terms and definitions
(B) To inform the students about the books they should read to expand their knowledge
(C) To connect the experiences of the learner in school with the world outside
(D) None of the above
150. Which among the following trees is **not** a native of India?
- (A) Neem (B) Banyan
(C) Gulmohar (D) Eucalyptus